

tenségét nem hitték s ezt szóval vagy könyvben nyilvánítani merték, az egész Közép-Európából elébb Lengyelországba, onnan Erdélybe menekültek, ott mig János Zsigmond választott király élt, békében maradtak s védelemben részesültek; a mint azonban a Báthoriak léptek a fejedelmi székre, ott sem volt békés maradásuk s többnyire a török ortalma alatt vonultak meg, s így ha kézre kerültek, megégettettek vagy örökös fogságban haltak el. Így: Ochino Bernard, Paleologus Jakab, Franken Keresztély s többen.

Ennyit az érdekes kéziratról izelitőül.

Jakab Elek.

LXXXV—LXXXVII.

Adatok az udvarhelyszéki orthodoxus és unitárius atyaflak XVII. száz esztendőbeli történelméhez.

I.

Bethlen Gábor visszaadatja a betfalvi és rugonfalvi orthodoxusoknak azt a közös templomot, melyet a davidisták tőlük elvettek volt.

Gabriel Bethlen.

Udvarhelyszékben az Bethfalviaknak régtől fogván való panaszkodásokból értjük, hogy ők eleitől fogván az szentírásban kijelentett szentháromságh egy igaz istent valván, ennekelőtte mintegy tiz esztendővel némely rugonfalvi értékes emberek Rugonfalvára, kikkel egy Megyés templomot birtanak, Davidista avagy Zombatos papot vittének volna be, kikkel attól fogván sok villongások, versengések lévén és hogy az templomtul is kihez szintén annyi közök vagyon, mint az Rugonfalviaknak, szintén elrekesztették őket; ennekelőtte bocsátottuk vala ki Fejérvári hites káptalanunkat ezen dolognak inquisitiójára, kik az dologh felől diligenter inquiralván fide mediante irt relatoriájokból világosan látjuk az Betfalviaknak az Rugonfalviakkal együtt, kik nem Davidisták avagy Zombatosok, tripplo avagy quadruplo számosabb voltak; holot azért az bettfalviaknak szintén annyi közök vagyon az templomhoz, sőt ratione potioris partis sokkal nagyobb, hogy sem mint az néhány rugonfalviaknak és azoknak is része csak tiz esztendőtől fogván corrumpaltatott; az ország articulusának continentiiája szerint azt akarjuk, hogy az Bettfalviaké legyen az templomnak proprie tassa az rugonfalvi szentháromságh egy igaz istent vallo keresztyénekkal együtt, tamquam partis potioris. Azért hadgyuk és parancsoljuk is serio, ez levelünk látván, minden imide-amoda valo mutogatást, tergiversatiot hátra hagyván mingyarást foglalja ki az Rugonfalviak kezéből az templomot és adgya s resignálja az Betfalviak kezében annak örökös proprietassat, kiben miis in perpetuum őket confirmálni akarjuk és ennek utána tartozzék

minden oltalommal, segítséggel az Bettffalviaknak lenni. Az adversarius pap penigh mox et de facto onnan menjen ki. Secus nulla ratione factur. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Civitate nostra Alba Julia die ultima decembris Anno Domini Millesimo sexcentesimo decimo octavo.

G. Bethlen.

Eredetije az Udvarhelymegyei ref. egyházmegye leváltárában. Fasciculus 20. nro. 1.

2.

I. Rákóczy György a csekefalvi határon állított puszta kápolnát templomépitésre conferálja az előbb Szent Ábrahámhoz tartozott, most pedig az orthodox religiora áttért csekefalvi leányegyháznak.

Georgius Rákoczi sat.

Fidelibus nostris generosis, egregiis et nobilibus, agilibus Capitaneo, Judici regio supremis, vice Capitaneo vice judicibusque regiis ac Juratis Assessoribus sedis siculicalis Udvarhely; ut et Judici juratis civibus ac universis incolis et inhabitatoribus possessio- nis Csekefalva nobis dilectis salutem et gratiam nostram!

Adaték értésünkre, hogy hűségtek székiben Csekefalván nem kevés emberek Istennek szentlelkétől megvilágosittván az orthodoxa religiora tértek volna; mely Csekefalva filialissa lévén szent Ábrámnak, az religio megváltoztatásában elejektől építettet templomokat oda kellett hadniok és immár templomok nem volna. Lévén azért ugyanott a csekefalvi határon egy puszta kápolna, annak megépítésében akartak volna azon reformátusok forgodni: de nemellyek adversalván ellenek abbeli jóigyekezetekben, véghben nem vihették.

Nem akarván azért azon Csekefalvi reformátusokat templom nélkül hadni, azon puszta kápolnát, auctoritate nostra principali, nekiek és posteritásoknak attuk és conferaltuk in perpetuum, hogy megépítvén az istennek szentigéjét tisztán, igazán hirdettetni halgathas- sák benne. Parancsoljuk azért hűségteknek tiszt. hiveink, az megh irt Csekefalvi reformátusokat annak az kápolnának meghépítésében megh ne gátolja, hanem sőt inkább gyamoltsa. Ti is penighlen Cse- kefalviak, kik ennekelötte, annak a kápolnának meg építésében el- lenkezők voltatok, ezután kegyelmes collationkat így értvén, ellen- kezni semmi uton és modon ne merészeltetek, alioquin kemény in- dignationkat vonjátok magatokra. Secus neutiquam factur. praesenti- bus perlectis exhiben. restituti. Datum in civitate nostra Alba Julia,

die trigesima mentis aprilis, anno Domini Millesimo sexcentesimo quadagesimo.¹⁾

G. Rákoczi m. p.

Ioannes Szalárdi
vice secret.

Eredetije az udvarhelymegyei ref. egyszékes levéltárában.
Fasciculus 26 nro 1.

3.

A kereszturi orthodoxusok és unitáriusok compositiója a fejedelmi biztosok előtt az egyházi javakra nézve 1646-ban.

Mü Bethlen János Kös Bunon, Küküllő vármegyében lakó az mi kegyelmes (urunk) Táblájának hütös assessora, Stephanus Mann Segesvári polgár mester, Semjen (Simeny?) Gergely Küküllő vármegyének vice ispánya, Tiboldi Tamás Udvarhelyszéknek hütös assessora. Adgyuk tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez jelenvaló levelünknek rendiben, hogy in anno praesenti 1646 die 18 aprilis a mi kegyelmes urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolattya szerént elmenvén mi Udvarhelyszékben Kerészturna az ottvaló orthodoxus és unitarius atyámfiai között levő difficultásoknak eligazítására. midőn az Nagysága kegyelmes parancsolattya szerint connumeratit akarnánk közöttök tenni és a potior parsnak a nagyobb templomot az articulus contententiája szerént kezében is adandok volnánk, mind a két fél akarván egymás atyafiai szeretetében csendesen megalkunni, ilyen örökös compositiora menének mielőttünk irrevocabiliter:

Az öreg templom az mellette levő toronnyal, a pap és mester házaival s azzal a papháza mellett való réttel, a mely eddig kétfelé osztva birattatott, legyen örökösön az orthodoxus urainké.

Az kis templom s torony mellette levő pap és mesterházaival legyen örökösön az unitarius atyafiaké avál a darab örökséggel együtt, a melyet az orthodoxus uraim pénzen vettek volt, melyen a papházának egyik rész épületi rajta is gyaon.

Utrinque ez a mostani contractus inviolabiliter köztök megmaradván, ugy hogy ha valamelyik religion valok annyira elkevesednének is, hogy ketten avagy hárman maradnának is, mindazáltal a más religion valók semmi uton a specificalt templomokat azoktól, a kiknek most per contractum adatott, el ne vehesse. Az mezőn való parochialis földek, a mint eddig birták, ezután is ugy birattassanak in duas partes. Ezt hozzá tévén: Hogy mivel Semjen Gábornak temető helyett és faragott követ is erigáltak a kistemplomban: ennek utánna is annak a familiának szabad legyen ott temetkezni, ugy mindazonáltal, hogy az unitarius atyafiaknak kedvek ellen a templom-

¹⁾ Láss e tárgyra vonatkozó adatokat még a „Prot. Közlöny“ 1882. évi folyamának 41. és 46. számjaiban.

ban ne legyen soha szabad predicaltatni. A templomban mindenikben kiki, a mely ő széki volt, azt elvihesse. Hasonlóképpen az asztalt és éneklő széket is. A régi öreg harangot — az unitarius atyafiaké lévén — elvihessék szabadosan; az új öreg harang maradjon az orthodoxus atyafiaknak.

Mely mielőttünk levő végezéseket, köté mind a két fél arra magát, hogyha successu temporis valamelyik religion valok akármí szín alatt violalni akarnák a nálok levő templomot, harangot és parochialis házakat elveszessék in perpetuum, vigore saltem praesentibus omnibus juridicis remediis exclusis.

Melyrül mi is attuk a mi pecsétés levelünket fide nostra mediante. Datum in possessione Keresztur, die et anno praenotatis. ¹⁾

Egyszerű másolat az Udverhelymegyei ref. egyházmegye levéltárában. Fasciculus 14. nro. 2.

Par literarum deliberationis kereszturini facto de templo et parochialibus aedibus.

Közli: **Konoz József.**

LXXXVIII.

A főconsistorium felirata a kir. főkormányzékhez a püspöki czim iránt.

7. Főcons. 1839.

Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács!

Miután dicsőségesen országló Felséges Fejedelmünk és legkegyelmesebb urunk 1-ö Ferdinánd ő királyi Felsége ezen Erdélyi nagy fejedelemségbeli törvényesen bevett unitária vallást követők volt püspökének néhai N. ajtai Főtiszteletű Körmőczi Jánosnak halálával ürességben maradt Fő Pásztori Hivatalt, ezen Egyházi Fő Tanács mult évi Augusztus 20-án Tordán tartott Synati Gyűlésében szokott törvényes modoni szabad választása útján betölteni törekedve s ennek következtében az érintett Püspöki Hivatalra szabad szozatok többségét nyert O-Tordai Székely Miklóst a F. K. Fő Igaz. Tanács útján felterjesztette — ugyan mult évi october 24-én 4218 udvari szám alatt költ királyi kegyelmes Levele szerint megerősíteni, s abba törvényes módon be is iktattatni parancsolni méltóztatott; következőleg a F. K. Fő Igaz. Tanácsnak csakugyan m. é. December 11-ről 12.600 szám alatti Rendelésében kibocsátott Főkormányi Biztosok — egyikünk Hazai Királyi Táblai rendes Elnök Vargyasi Dániel Elek és Főkormányi Titoknok Mélt. Iszloi Iszlai László ur által ezen káparancsolt beigtatás Egyházi Főtanácsunk mai napon tartott Gyűlésében teljes ünnepélyességgel végbe is vitetett, — hiv alattvaloi méjj Hodolati hálás tisztelet telte keblünket mutatjuk fel Felséges Feje-

¹⁾ Jegyzés. E tárgy adatok vannak még a „K. Magvető“ XIV. kötetében és a „Prot. Közlöny“ 1882. évi folyamának 41. 42. 43. és 46. számjaiban „az erdélyi ev. ref. egyház sérelmei 1631-ben, beterjesztve I. Rákóczi György fejedelemhez orvoslás végett.“